

TAŞ DEVİRLERİNDE ALET VE SİLAH YAPIMINDA KULLANILAN HAMMADDELER

İnsan, dünya üzerinde görüldüğü andan itibaren, çeşitli gereksinmelerini karşılamak, alet ve silahlarını üretmek için devamlı olarak hammaddeye ihtiyaç duymuştur. Paleolitik insanlar daha çok odun, kemik ve taş hammaddeleri alet ve silah yapımında kullanmışlardır. Bu hammaddeleri de içinde yaşadıkları ortamda olanlardan seçmişlerdir. Başka bir deyişle yaşadıkları ortamda hangi hammadde çoğunlukta ise, onu kullanmak ve işlemek zorunda kalmışlardır. Bir yerde, kültürün yaratılması, insan ile doğa arasındaki sıkı ilişkiden kaynaklanmıştır diyebiliriz. Bu açıdan günümüz insanı ile Paleolitik insanlar asla karşılaştırılmazlar. Bunun en büyük nedeni, modern insanın hammaddelerden yeni hammaddeler üretmek yetisi ve olanağına sahip oluşudur. Günümüze kadar yapılan kazı ve araştırmalar, Paleolitik insanın kültürlerinin anlaşılmasında en elverişli ve kalıcı olan hammaddenin taş olduğunu göstermiştir. Bu nedenle hammadde olarak taşın kullanımını daha sonraya bırakarak, diğer hammaddelerden başlayalım.

Hammadde olarak Odun: Paleolitik insanların alet ve silahlarını üretmek için ilk kullandıkları hammaddelerden biri hiç kuşkusuz ki, odundur. Ancak, odunun organik yapısından ötürü çok çabuk çürüyen ve dolayısıyla yok olup giden bir madde olması nedeniyle alet olarak izine ender rastlanılmaktadır. Böylece, odun için hammaddeler arasında fazla dayanıklı olmayan, ancak Paleolitik'te kullanılmış ve işlenmiş bir hammadde diyebiliriz. Bununla birlikte odun yanarak kömür haline dönüştüğü zaman taş kadar uzun ömürlü olabilmektedir. Paleolitik'te odunun işlenerek ve yakacak olarak iki tür kullanımı vardır.

Odunun yakacak olarak kullanımı: Bu hammaddenin yakacak şeklinde kullanımının kesin olarak saptanması, yaklaşık 500.000 yıl öncesine inmektedir. Ateşin kullanımında doğa insana geniş ölçüde kılavuzluk etmiş ve böylece ısınma, aydınlanma ve korunmasını sağlamıştır. Şöyle ki, büyük bir olasılıkla doğada örneğin yıldırım düşmesi sonucunda meydana gelen doğal yangın, dolayısıyla ateş, Paleolitik insanda ateş kavramının doğmasına ve bunun zararlarının yanı sıra yararlarını kavramasına yol açmıştır. Paleolitik Çağ'ın ateş kalıntıları, bugün elimize ocak kalıntıları şeklinde geçmektedir. Ancak bu durumda odun kömür kalıntıları haline dönüşmüştür. Bu anlamda odun, işlenmiş değil, kendisinden yararlanılmış bir maddedir. Yani alet olmayıp bir kalıntıdır.

Odun uzun süre dayanmadığı halde, kömür haline dönüşmüş şeklinin kazılar sırasında yoğun olarak ele geçişi, yukarıda da belirttiğimiz gibi, son halinin erime ve çürümeye karşı dayanıklı oluşundandır. Bu nedenle de yanmamış ya da ateşe maruz kalmamış olan oduna göre daha kolay fosilleşir. Kazılar sırasında parçacıklar halinde ele geçtiği gibi, bazen toz halinde,

çoğunlukla da çamur şeklinde çıkar. Bunların yaşları laboratuvarlarda kömür testleriyle saptanır ve o durumda da buldukları arkeolojik tabakaya yaş vermekte yardımcı olurlar.

Odunun işlenerek kullanımı: Odunun ikinci kullanımı, yukarıda da belirtildiği gibi, alet ve silah yapımı şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Genellikle işlenerek ve sivriltilerek avlanmada ya da hayvanlarla mücadelede kullanılmıştır. Büyük bir olasılıkla sık kullanıldığı halde, daha önce belirtilen nedenlerden dolayı kültür tabakaları arasında izine çok rastlanmaz. Bununla birlikte, örnekleri az da olsa, bazı sitlerdeki işlenmiş ve fosilleşmiş odun alet buluntuları, bu hammaddenin işlendiği hakkındaki görüşleri doğrulamakta ve desteklemektedir. Bu anlamdaki buluntuları yalnızca İngiltere’de **Clacton-on-sea** ve İspanya’da **Torralba** Alt Paleolitik konaklama yerlerinde görüyoruz. Buralardaki kömürleşmiş ve ateşte sertleşmiş birkaç kargı, odunun işlenerek kullanıldığını kanıtlamaktadır. Clacton-on-sea’deki kargı porsuk ağacından yapılmış olup, 38,7 cm. uzunluğunda ve uç kısmı sivriltilmiştir. Alt çapı 3.9 cm.’dir (şu anda 36,7 ve 3,7 cm.).

Odundan işlenmiş, dikkati çekecek başka bir fosil bulguya da jeolojik ya da kültür tabakaları arasında rastlanılmamıştır. Olanlarda büyük bir olasılıkla çürüyerek yok olmuşlardır. Yine odun bir kazığın izlerine Fransa’daki **Dordogne** bölgesinde **Combe-Grenal** sitinde rastlanılmıştır.

Avrupa’da odundan gerçek endüstri izlerine Mezolitik ve Neolitik Çağlarda ve bu çağların devamında rastlanır.

Anadolu’ya gelince, Paleolitik’te işlenmiş olarak oduna kültür tabakaları arasında henüz rastlanmamıştır. Ancak işlenmemiş fakat fosilleşmiş çam, meşe, ardıç gibi bazı ağaç parçalarına yüzeyde rastlanılmıştır. En çok bulunduğu yerler; Gaziantep çevresi, Ankara çevresi (özellikle Kızılcahamam) ve Antalya çevresidir. Sivas’ta ise Hafik Gölü içinde köprü ayakları bulunmuştur. Kalkolitik ve Tunç Çağlarında ise ağaç işleri görebiliyoruz. Ancak bunlar alet olmaktan çok, çit ve sepet örgüsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu’da fosil ağaçlar çok erken çağlara ait olduğu halde, işlenmiş olarak kullanımı yukarıda saydıklarımızdan ibarettir. Yine Anadolu’da kömür haline dönüşmüş odun parçalarına Orta Paleolitik’ten itibaren rastlanmaktadır.